

mindegy ám, hogy valakit a valóságban vagy mondjuk egy szonettben akasztanak fel! Ami a *Lenin dada* című könyvet illeti, akár súlyos módszertani problémának is tekinthetnénk, hogy miközben a szerző a dadaizmus és a bolsevizmus közötti hasonlóságokra vadászik, a szóban forgó, alapvetőnek tetsző különbséget – hogy tudniillik a bolsevista politikai gyakorlattal szemben a dadaista handabandázás soha nem járt emberáldozattal – figyelembe sem veszi. Igen ám, de ez az ellenvetés csak akkor állná meg a helyét, ha az esztétikai és a po-

litikai szféra közötti határok megszüntetését nem épp az avantgárd hirdette volna meg, méghozzá egyértelműen. Így viszont, legalábbis az avantgárd szemszögéből nézve, Kolakowski, Groys és Noguez vállalkozása egyaránt legitimnek mondható.

DOMINIQUE NOGUEZ: *Lenin dada*. Balassi Kiadó–BAE, Tartóshullám, Bp. 1998.

Sebők Zoltán

Magyarország 1944–1990

Szükség van-e ma az elmúlt néhány évtized történéseinek összefoglalására, kellene-e új, történelmi ismereteket közvetítő könyvek? Furcsa talán a kérdés, mert a válasz nyilván a legtöbbünkben egyértelműen így fogalmazódik meg: igen. De milyenek legyenek azok a könyvek, amelyek elsődleges célja az oktatás, a tanítás segítése lenne? Vaskosak, tudományosak, sok lábjegyzettel? Rövidebbek, népszerűek, de mégis tudományosak? Bizonyára mind a két változatnak vannak/lennének hívei. A Kultúrtrade Kiadó szerkesztői, vezetői úgy gondolták, hogy a tudományos-népszerűsítő megoldást választják, elindítva a kiadó Tudomány – Egyetem című sorozatát. Hogy mi a sorozat célja? Arról a következőket olvashatjuk a már megjelent művek hátoldalán: „A sorozat a magyar nép és Magyarország történetét mutatja be a kezdetektől napjainkig.”

A legutóbb megjelent munka, *Izsák Lajosnak*, az ELTE Bölcsészettudományi Kara történész professzorának, egyben az egyetem rektorhelyettesének könyve, amely az elmúlt közel fél évszázad történetét tekinti át *Rendszerváltástól rendszerváltásig* címmel.

Úgy gondolom, nem véletlen a címválasztás. 1944 decemberében visszafordíthatatlannak tűnő folyamat, valódi rendszerváltoztatás indult meg Magyarországon, mely alig két esztendő után, közel fél-évszázados tévelygést követően, 1990-ben tért vissza oda, ahova már 1944–1945-ben elindult: a polgári demokrácia felé.

Izsák Lajos – akit a 20. századi magyar történelem 1944 utáni időszakának meghatározó történészei közé sorolhatunk hosszú évek óta – munkájában alapvetően

nem új kutatási eredményeket ad közre, hanem az eddigi eredményeket összegzi. Rendszerezi mindazon ismereteket, melyeket a történelmi kutatás napjainkra felgyűjtött az Ideiglenes Nemzeti Kormány létrejöttének előzményeitől az *Antall-kormány* megalakulásáig. A szerző kötete nem elemző, hanem ismereteket közvetítő munka. Izsák Lajos tényeket, adatokat, megállapításokat közölve mond véleményt egy-egy időszokról, s teszi ezt elfogulatlanul. Hiteles képet ad az ún. Rákosi-korszakról, 1956-ról, de a koalíciós időszakról (1945–1947) is. Az utóbbinál talán még jobban is hangsúlyozni lehetett volna, hogy azok a pártok és vezetők amelyek és akik 1945-ben hittek egy polgári demokratikus Magyarország felépítésének lehetőségében, naivak voltak.

Nem tudták – vagy talán nem akarták elhinni –, hogy az ország sorsa 1943-ban Teheránban, illetve 1945-ben Jaltában már eldőlt. Egy nyugati típusú demokrácia a szovjet érdekszférában nem jöhetett létre. Tőlük a megszállók csak némi asszisztenciát vártak, igaz, nem túl sokat, mert ők tudták, hogy nélkülük, az ő hozzájárulásuk nélkül semmi érdemi dolog nem történhet Magyarországon! S nem is történt 1956-ig. S amikor a tudtuk és hozzájárulásuk nélkül valami „furesca dolog”-ra került sor – 1956-ban – meglepődtek, majd „megtorolták”, s tették ezt könyörtelenül. Az engedetlenség a szovjet birodalomban nem volt tolerálható.

Izsák Lajos, aki az 1945 utáni időszak magyar történelmének elismert oktatója az ELTE-n, pontosan ismeri, hogy miként lehet és kell a legfontosabb tényeket, adatokat az olvasó elé tárni. A szűkre szabott keretek között is találóak azok az idézetek, amelyek nem egy esetben többet mondanak a történeti véleménynél. Mondhatjuk azt is: a források magukért beszélnek!

A kötetben értelemszerűen csak vázlatos áttekintést olvashatunk az 1956 utáni időszakról, különösen az 1980-as évekről. Ez az időszak ma még nem történelem, de egy kicsit mégis az, velünk élő történelem. Az utóbbi másfél évtized valami köztes állapotot idéz, olyat, amelyet szinte valamennyien ismerünk, mégis hiányosak, pontatlanok, vegyesek róla az ismereteink. Tudja ezt a szerző is, s talán épp ezért ennek az időszaknak inkább rövid kronologikus áttekintését adja, mint hitelesnek szánt történetét. Annak megírására még várhatunk néhány évtizedet.

A könyv – legalábbis úgy érzem – az egyetemi jegyzetek kiegészítését, pótlását jelentheti, illetve eligazító, mindennapos olvasmánya lehet a korszak történetét oktató tanároknak a felkészülésükhöz. Nem kell különböző folyóiratokban megjelent tanulmányok után nyomozni, új kutatási eredményeket tartalmazó monográfiákat, tanulmányköteteket kézbe venni – melyek többsége úgyis csak egy-egy részterület,

kérdés bemutatására vállalkozik –, hiszen azok összegzését találhatjuk Izsák Lajos munkájában, hitelesen, megbízhatóan. Írom ezt akkor is, ha mint minden könyvben, így ebben is akadnak hibák, pontatlanságok. Ezek száma azonban kevés, súlyuk csekély. Odafigyelőbb szerkesztéssel, lektorálással könnyen kiküszöbölhetőek lettek volna.

Összegzőként úgy vélem, nyugodt szívvel ajánlhatom

a kötetet mindazoknak, akik érdeklődnek a 20. századi Magyarország történelme iránt, s azoknak is, akik azt tanítják. Hogy a könyv által felkeltett érdeklődésük alaposabb kielégítéséhez is segítséget kapjanak, kitűnő *Irodalmi kalauzzal* és kronológiai összeállítással találkozhatnak a kötet végén. Így, ha ismereteiket még inkább el akarják mélyíteni, akkor Izsák Lajos kötete után olvassák el mindazt, amit a szerző valamennyiünk számára ajánlott!

IZSÁK LAJOS: *Rendszerváltástól rendszerváltásig. Magyarország története 1944–1990.* Kulturtrade Kiadó, Bp. 1998, 207 old., 950,- Ft

Izsák Lajos, aki az 1945 utáni időszak magyar történelmének elismert oktatója az ELTE-n, pontosan ismeri, hogy miként lehet és kell a legfontosabb tényeket, adatokat az olvasó elé tárni. A szűkre szabott keretek között is találóak azok az idézetek, amelyek nem egy esetben többet mondanak a történeti véleménynél. Mondhatjuk azt is: a források magukért beszélnek!

Szakály Sándor